

Földi pokol Recsken

A kistarcsai internálótábor abban az időben, tehát 1949 májusában még a rendőrség kezében volt, aztán 1950-ben átvette az ÁVH. Százhuszan voltunk egy teremben.

Egyszer csak jött értem két ávós nyomozó, egyenesen odamentek, ahol a verseimet tároltam. Levittek a negyedik ezred pincéjébe (Kistarcsa ezredekből állt), és a kazánban a verseimet egyenként elégették előttem. Csak ezért gyűjtottak be a kazánba. A versekbe bele sem olvastak, nem érdekelte őket, hogy Rákosiról szóló gúnyversek, szerelmes versek vagy szenténekek. Egyszerűen csak élvezték az én megsemmisülésemet. Ez a lélekrontás mesterműve volt. Két kis nyavalyás gnóm alak égette a verseimet, hosszasan és élvezve a kínlódásomat. Nekem nézni kellett a műveletet. Egyenként dobálták be a verseimet a lángokba, közben röhögtek rajtam, gúnyolódtak. Hát ez megrázott, úgy éreztem, engem ölnek meg. Mert azt gondoltam, hogy ami bennem a legértékesebb dolog, az mégis csak az, ami papírra került, ott pedig az semmisült meg.

1950 októberében „szabadultam” Kistarcsáról. Az ÁVH-s főtisztek hegyibeszédet tartottak, bejelentették, hogy munkára visznek minket, és ha jól végezzük a dolgunkat, akkor majd szabadulunk.

Bevagoníroztak, a vagon felébe összezsúfoltak 40-50 internáltat, a másik felébe fölgrasztottak egy kis ÁVH-s legényt. Az ránk fogta a géppisztolyát, és úgy reszketett, mint a nyárfalevél. A Mátrában kötöttünk ki, Recsk térségében. Nem Recsken, a faluban, és nem a táborban, ami a hegyen volt, hanem a nyílt pályán állt meg a vonat. Lerugdostak, lepofoztak minket, aztán négyes sorokba rendeztek, és árkon-bokron keresztül megindultunk fölfelé a hegynek. Hegyi

terep volt, mi pedig már minden munkától elszokott, börtönéletet élő emberek. Fiatalok és hatvanévesek is. Az ávos tisztek lóháton jöttek mellettünk, hajtottak fölfelé. Rettenetes marsolás volt, menetelés a pokol felé. Lóháton jártak körbe-körbe, és ütöttek-verték-rugdostak. Így jutottunk el Recskre, ahol ez volt a második csoport.

Egy az egyben lekoppintották a német koncentrációs táborokat. Ötfős csoportokba szerveztek minket, a nevünk „család” volt. A családfő felelt a négy beosztottért, a négy családtagért. Tehát minden ötödik recski fogoly hivatalból, kötelességszerűen összekötő volt az ÁVH és a rabtársai között. A családokat brigádokba tömörítették, a brigádok vezetői rabok voltak. Ezek lényegében olyanok voltak, mint a kápók. Amikor engem fogdára vágta – 1950 októberében kerültem Recskre, és 1951 júniusában jutottam fogdára –, már számtalan olyan család létezett, ahol az öt főből három besúgó volt. Kettőt még nem szerveztek be... Ha arra gondolsz, hogy mindössze tíz hónap telt el, akkor ez bizony elképesztő. Vagyis Recsk kiváló modell ahhoz, hogyan lehet a tömeget lealjasítani.

Amikor én odakerültem, volt ott egy 21-22 éves parasztyerek, egy kocsis. Szótlan, méla, rendes gyerek. Hozta a krumplit, és ezt-azt-amazt a faluból. Amikor tehette, akkor mindig alkalmat talált arra, hogy kis szalonadarabkát, vagy fél csomag cigarettát, néha egy kis kenyeret úgy elpotyogtasson. Együtt érzett velünk. Jóindulatú, rendes emberke volt. De a táborparancsnokságnak nem tetszett, hogy akár csak kocsisként is civilek jöjjenek be a táborba. Ezért megfőzték, hogy álljon be az ÁVH-ba. Beöltöztették. Amikor tíz hónappal később én fogdára kerültem, ő volt éppen a fogdás. Én még ennyire állatias, embertelen fogdást nem láttam.

Recsken bekövetkezett a nagy szökés, és az én szempontomból ez sorsdöntő volt. Lezárták a tábor, megszűnt a bányamunka, és ebben a megdermedt helyzetben megkezdődtek a kihallgatások. Kik tudtak a szökésről? Kik segítették a szökést? Azt azért ők is tudták, hogy a szabó-, a cipész- és az asztalosműhely nyilván segített. És még sok mindenkinek kellett ott közreműködni, hogy ez a szökés létrejöhessen. Megindultak a kihallgatások, és persze megindultak a besúgások is. Ebben a fölfokozott, feszült, dermedt légkörben akarták a besúgók a maguk kis pecsenyéjét megsütni. Úgy gondolták, most majd dupla fejadag, dupla siker lesz. Az egyik esti számlálásnál aztán fogdára vágta bennünket. A fogda a domboldalban, félbehasított gömbfából épült. Két félgömb közé agyagos földet döngöltek. Kis kunyhószerűség volt az egész, előtérből, egy nagyobb zárkából és szekrényekből állt. A szekrények voltak a magánzárkák. Képzeld el egy 70X80 centiméteres magánzárkát, töksötétet. Az ajtaja 70 centis. Erre az ajtóra vízszintes léceket szögeltek, szemben vele a falra szintén egy másikat. Minden másnap beadtak egy deszkát: rátehetted a lécre, és akkor ülhettél. Vagyis egyik nap állnod kellett ebben a szekrényben, a másik nap ülhettél. Képzeld magad elé: a deszka egyik vége az ajtón, az ő odalopakodik, kirántja, mire te kizuhansz a szekrényből. Ordít, az anyád úristenit, te aludtál! Lopod a napot! Ütés-verés. Egyáltalán már az, hogy egy ilyen szekrényben éled az életedet, maga a pokol. De gondoskodtak a szórakoztatásodról is. Én két hónapig éltem a szekrényben, kettő hónapig... Elefántlábam lett, ami azt jelenti, hogy az ujjaim tövéből jött föl a megvastagodott lábam.

A fogda domboldalban volt, és a tetejére építették a kihallgatási épületet. Éjszakánként folytak a kihallgatások. A kihallgatás abból állt, hogy az ÁVH-s kifejtette a koncepcióját, mivel vádol. Aztán ezt legépelték, és neked alá kellett írnod. Ennyiből állt. A véleményedre ott soha senki nem volt kíváncsi. Engem és a társaimat ez a fiatal hadnagy a következővel vádolt: összeesküvést szőttünk, az volt a célunk, hogy lefegyverezzük az ÁVH-t, átvevessük a hatalmat, riadóztatjuk az ÁVH-sokat máshol, odacsaljuk és csapdába ejtjük őket. Így szerzünk

fegyvereket, egyenruhákat, az akkor már több mint 1200 létszámú táborot beöltöztetjük ÁVH-s egyenruhába, fölültetjük őket az ÁVH-s autókra, megindulunk Budapestre, elfoglaljuk a középületeket. Fölvesszük a kapcsolatot Nyugattal, megdöntjük a rendszert. – Az elszabadult fantáziának ez a terméke nagyon mulatságos, de akkor, amikor téged kábelrel vernek, amikor éjszaka a lapockád közé nyomott revolverrel visznek a meszesgödör peremére, ahol az ÁVH-s a revolveres kezével beletaszít a gödörbe, a másik kezével pedig, amikor zuhansz, elkapja a kravátlidat, nos, amikor így játszik veled, akkor bizony ez a kutyakomédia félelmetessé válik! Dobog a szíved, nem kapsz levegőt, kékülsz és zöldülsz, mert a válogatott kínzásokat heteken keresztül senki nem tudja kiállni úgy, hogy megőrzi férfias bátorságát.

Volt köztünk ilyen is, Pászthy János, a született hős. Ő nem írt alá semmit, hiába ütötték-verték, mindent megtagadott. Erre a következőt csinálták vele. A fogda elején volt a vécé, tulajdonképpen egy gödör, egyetlen farudat raktak keresztbe rajta. A farúd fölé felkötözték Pászthy Jánost. Ott csüngött. Minket pedig zavartak klozetra. Addig napokon keresztül nem engedtek ki, az ember összehugyozta magát. Amikor Pászthyt felkötözték, és ott lógott a levegőben a latrina fölött, akkor zavarni kezdtek, hogy végezzük már a dolgunkat! Egész idő alatt szagolta a nyitott gödörből a bűzt. Egész idő alatt ott lógott, nekünk pedig oda kellett kijárnunk, ha kellett, ha nem. Hát ilyen volt a fogdán a légkör. De kint a táborban se volt jobb. Vendégmarasztaló agyagsár volt, ha esett az eső. A hegyoldal járhatatlan. Deszkapallóból utakat eszkábáltunk, de a pallóút keskeny volt. Ha veled szembe jött egy ávós, bele kellett ugranod a sárba és mozdulatlanul állni, amíg ő elmegy. Közben ugye rönkfa nyomta a vállad. Fogadott két ÁVH-s, amikor látták, hogy jól megtermett, nagydarab fickó közeledik. „Fogadjunk, hogy egyetlen ütéssel leütöm...” És nyert az ÁVH-s, mert a cipekedő rabot egyetlen ütéssel leütötte. Szórakozásuk középpontjában a rabok kínzása állt.

Recsken az égvilágon már semmi reményem nem volt. De nemcsak nekem, hanem a táborlakók jelentékeny részének sem volt semmi reménye. Nem lehetett reményed, amikor naponta többször közölték veled, hogy te itt megdöglesz...

Kárpáti Kamil író, költő, esszéíró, szerkesztő.

1929. május 4-én született Pesterzsébeten. 1943-ban megjelenik első verse; 1947-48-ban a kaposvári Berzsenyi Társaság lapja, a Somogyi Kalász szerkesztője. 1949-ben letartóztatják, elítélik fegyveres összeesküvés vádjával Kistarcsán, Recsken, Vácott, Márianosztrán tartják fogva. 1956. október 28-án szabadul. A Szózat szerkesztője, 1957-től a Fiatal Írók Stúdiójának titkára, 1958-64 a Pódium Színház szerkesztő dramaturgja. 1964-ig, kegyelmi rehabilitációjáig csak külföldön jelenhettek meg versei. 1960-64-ig az Átlók Művészcsoporthoz alapító tagja, 1976-tól az Írószövetség tagja, ahonnan 1996-ban kilép. 1988-92-ig a Stádium c. irodalmi, művészeti periodika főszerkesztője, majd a Stádium Kiadó vezetője. 1992-ben megalapítja a Gérecz Attila-díjat. 1995-ben a Füveskert című antológia felelős szerkesztője. Díjai: Bölöni György-díj (1990), clevelandi József Attila-díj (1990), József Attila-díj (1992) Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje; Pesterzsébet díszpolgára.

(Interjú Kárpáti Kamillal. (szerkesztett részlet) In: Bertha Bulcsu: Írók, színészek, börtönök. Új idő, Bp., 1990. Forrás: Történelemportál)

Egy költő Recsken

2010. november 08. hétfő, 12:00 - Módosítás: 2010. november 08. hétfő, 13:42
